

veritas confessionis, secundum format justitia rectae intentionis. Unde dicit :

20. *Sicut tabernacula Cedar*, id est, tenebrae. Non sum tabernacula Cedar, sed sicut tabernacula Cedar: et si fui tabernaculum, vel sicut tabernaculum Cedar, id est habitatio tenebrarum, tabernaculum fui, non domus mansionis: fuimus enim aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino. *Sicut pelles Salomonis*. Vivo enim, jam non ego, vivit vero in me Christus; id est, praeteritam nigredinem meam tegit fides Christi. Quae bene dicitur pellis Salomonis, quia ducta de morte Christi, nosque mortificans, tabernaculo Cedar, id est tenebrae conscientiae, superducta, dignam facit mansionem vero Salomoni. Poterat enim dicere Mater Domini Maria, mirantibus de se filiabus Jerusalem: Nigra sum ex natura Adae, sed formosa ex fide, id est, ex pelle Salomonis. Aliter ad eandem, videns ab aliquibus se contemni propter sobrietatem, qua omnibus omnia facta erat ut omnes lucrifaceret: Nigra sum, inquit, exteriori hac humiliatione, sed formosa pulchritudine intentionis. Omnis enim gloria filiae regis ad intus. *Sicut tabernacula Cedar nigra sum exteriori, sed intus decora pelle*, non mea, sed Salomonis. Aliter ad adolescentulas sibi exsultantes, non insultantes: Quia, inquit, exsultatis in me, et post me curritis, ne attendatis quod nigra sum, id est sobria vobis: vel nigra sum, in humilitate et pressuris mundi, quia formosa sum in oculis sponsi, quia decoloravit me sol. In cute corporis color apparet. Intentio sponsae cutis est, color actio. Decoloratur ergo cutis, cum cura proximi intentionem ad Deum obfuset actionibus suis. *Nolite itaque, inquit, considerare me quod fusca sum, quia sol*, id est amor Dei, me decoloravit (Cantic. 1, 3-5), qui me occupationibus vestrae actionis denigravit. Sed quod decoloratur a sole, cito redit ad colorem naturalem; sic et ego ad propriam formositatem. Sed cutis decolorata est, non autem os interius, quo sponso assidue canto, *Non est occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto* (Psal. cxxxviii, 15): id est, amor cordis interior nullam patitur laesionem.

27. *Filii matris meae pugnaverunt contra me* (Cantic. 1, 5). Heu! quanta mutatio! quae paulo ante in secreto illo pacis Dei quae exsuperat omnem sensum, jucundabatur, nunc inter rixas hominum calumnias patitur. Has praelatorum fluctuationes considerans David in spiritu, *Qui descendunt*, inquit, in mare saeculi, in navibus, id est in regimine Ecclesiarum, *facientes operationem in aquis multis, ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia ejus in profundo. Dixit, et stetit spiritus procellae, et exaltati sunt fluctus ejus. Ascendit usque ad caelos, et descendit usque ad abyssos, anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt et moti sicut ebrius, et omnis sapientia eorum devorata est. Filii matris meae pugnaverunt contra me* (Psal. cvi, 23-27). Non est mirum si decoloravit me sol, cum gravis sit pugna quam patior, cum etiam filii matris meae, filii Ecclesiae, pravis

moribus suis pugnaverint contra me. Contra quos cum pugnarem arguendo, obsecrando, increpando, *Posuerunt me custodem in vineis suis* (Cantic. 1, 5): id est, seipsos commiserunt mihi custodiendos; alii per contentionem et invidiam, ut sicut dicit Apostolus, suscitarent pressuram tribulationibus meis (Philipp. 1, 17); alii per bonam voluntatem. *Vinea Domini sabaoth, domus Israel est* (Isai. v, 7); vitis, Christus; palmes productus, peccator conversus; fructus, fructus digni poenitentiae. Contra hos dum pugno, et postmodum custodiendis invigilo, dum sicut Jacob afficior aestu per diem, et per noctem gelu, non est mirum si decoloravit me sol. Sed cum custos posita in vineis, laboro in alienis, *vinam meam non custodiavi*. Custodi eam, tu qui custodis

Israel, propter quem neglexi eam, propter quem decolorata sum. Et ut sciam quid debeam vineae meae, quid alienae: *Indica mihi, o quem diligit anima mea, in meridie*, id est in fervore malitiae tantae, in quo etiam filii matris meae pugnaverunt contra me, ubi cubem intendendo mihi, ubi pascam commissos mihi. Quod autem dicit, hoc est. *Indica mihi, ubi cubante me, cubas mecum, et pascente me pascis mecum, ut nihil contra me, vel sine te, sed omnia faciam tecum, et tu mecum*. Hoc est igitur quod precatur, ut sciat quid et quando sibi, quid et quando aliis debeat. Aliter: meridies est fervor malitiae, demonium meridianum, quando angelus satanae transfiguratur se in angelum lucis. In quem ne incidam, *Indica mihi ubi pascis, ubi cubas in meridie* (Cantic. 1, 6).

Aliter: Quatuor sunt dies, duo boni, et duo mali, de quibus dicit Psalmus: *Vespere, et mane, et meridie narrabo et annuntiabo* (Psal. lrv, 18). Primus dies incipit a mane, et desinit in vespere noctis et mortis aeternae, qui est angelus malus. Secundus incipit a mane conditionis, et procedit in meridiem et fervorem perfectionis, nec inde moventur pedes ejus, qui est angelus bonus. Tertius incipit a vespere peccati, et procedit in noctem aeternae perditionis, qui sunt reprobi. Quartus dies est dies Domini nostri Jesu Christi, qui incipit a vespere sabbati, et lucescit in prima sabbati; id est, incipit a vespere peccati nostri, et brevissimo timoris quasi noctis spatio interjecto, perducit filios lucis ad mane spei, et inde ad meridiem perfectionis angelicae et amoris: nec inde eos ultra patitur amoveri. Precatur itaque sponsa eum quem diligit anima ejus, non caro, id est, quem spiritualiter diligit, ut ponat eam in meridie perfectionis angelicae, ut liberata ab omnibus ignorantiae tenebris, sine ulla contradictione dubitationis videre incipiat quidquid sibi vel gregi expediat: ne posita in incerto quietis vel laboris, incipiat vagari post greges sodalium sponsi, id est, se ei parificantium vel sua quaerentium.

22. *Post greges*. Qui enim de perfectione veritatis abit in devium erroris, nec cum gregibus errantibus vadit, sed post greges; quia his omnibus deterior invenitur. Sed non est praetereundum, quod grex Domini tribus modis pascitur a pastoribus; exem-

plo, verbo, oratione. Exemplo, contra concupiscentiam carnis, verbo, contra concupiscentiam oculorum; oratione, contra ambitionem saeculi. *Si ignoras te, o pulchra inter mulieres*. Quaeerat sponsa sponsum in meridie, id est in manifesta luce veritatis, scilicet ne ei aliud occurreret pro alio: quaeerat ubi cubaret in meridie, id est in qua affectione 275 meridianae perfectionis, ut videret quae quando eligenda esset affectio, ubi sponsum cum ea cubaret, et ipsa cum sponso. Respondit itaque sponso: *O pulchra inter mulieres, scilicet inter Mariam et Martham, quia nolo ut alteram de istis eligas, sed utramque teneas, contemplativam scilicet vitam et activam; o pulchra inter mulieres, si vis nosse me, noli ignorare te*. Hoc est responsum Delphici Apollinis: « Scito te ipsum. » Duo sunt quae nos faciunt ignorare nosipsos, vel nimia de nobis temeritas, vel nimia humiliationis timiditas. Secundum haec duo respondit sponso sponsae, vel de temeritate revocans eam ad humilitatem, per experientiam sui, vel de timiditate ad confidentiam, ex perceptione praeteritorum munerum. Duae enim sunt ignorantiae sui, vel quando plus, vel quando minus de se quis aestimat: et duo sunt quae hoc efficiunt, praesumptio et pusillanimitas; duae vero horum effectuum causae, superbia, et minor sui experientia. Experientia vero sui facit humilitatem; humilitas, sui cognitionem. Reprimens itaque sponso temerariam: Praepropere, inquit, et impatienter desideras meridiem angelicae beatitudinis; quia primo tibi agendum est multum, et laborandum in matutino virtutis. *Si igitur ignoras te, egredere a me, vel a bono conscientiae tuae, et non stes mecum, sed abi post vestigia gregum et pasce haedos tuos*, id est pravos motus carnis, vel perditos auditores, qui stantur a sinistris, *juxta tabernacula pastorum*; id est, secuta magistrorum reproborum doctrinas, non in Ecclesia, sed in conventiculorum suorum prava doctentium tabernaculis. Quod autem dicit, *Egredere*, permittit, non praecipit, quod etiam nec exto permittere videtur, sed revocat ad laborem.

23. *Equitatu meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea* (Cant. 1, 8). O amica mea, licet te ut temerariam reprimam, licet ad laborem te revocem, propter hoc tamen non minus amica. Jam vis sedere mecum in regno meo; indignarer praesumptioni, sed ignosco amori. O amica, non regnandum tibi modo est, sed pugnandum: quia equitatu meo in curribus Pharaonis assimilavi te. Posita es in medio curruum Pharaonis: non tibi exeundum solum est, sed educere habes populum meum de terra servitutis. Sive, ut erigam pusillanimum: Nec perdes, o amica mea, quia in curribus Pharaonis equitatu meo assimilavi te, id est, equitatu Angelorum te similem constitui: ut sicut illi habent charitatem, et castitatem, et humilitatem, et ordinem; sic et tu posita in medio curruum Pharaonis. Quandiu enim hic in procinctu sumus, et collectatio nobis est non cum carne et sanguine, sed con-

PATROL. CLXXXIV.

tra spiritualia nequitiae in caelestibus, exercitibus uterque, et currus Dei et currus Pharaonis, sicut in bello commisti sunt: sicut enim currus Pharaonis, id est diaboli, sic et currus Dei decem millibus multiplex. Libet ipsos currus et Dei et diaboli subtilius describere, et qui Deo vel diabolo militent evidentius demonstrare. Currus diaboli tres sunt, quibus totum mundum perambulat; luxuria, superbia, malitia. Luxuriae currus duas habet rotas, ingluviem et molliem, quas trahit equus indomitus, impetus carnis; cui insidet amor sui in sella voluptatis, frenum habens penuriam; stimulum, stimulum libidinis. Currus superbiae duas habet rotas, praesumptionem de se, et temeritatem: equus qui trahit, appetitus est vanae gloriae, cui insidet amor mundi, in sella adulationis, frenum habens avaritiam, stimulum, stimulum livoris. Currus malitiae duas habet rotas, simulationem et dissimulationem: equus trahens est malevolentia, cui insidet sapor mali, in sella fraudis, frenum habens tergiversationem; stimulum, stimulum irae. Contra hos tres currus, tres sunt currus Dei. Currus continentiae duas habet rotas, orationem et exercitationem corporis: equus trahens devotio, cui insidet miles Dei, contemptus sui in sella puritatis; frenum habens disciplinam; stimulum, stimulum timoris Domini. Currus innocentiae duas habet rotas, humilitatem nolentis praesesse, et mansuetudinem volentis subesse: has trahit equus, id est amor pacis, sessorem habens contemptum saeculi, 276 in sella benevolentiae; frenum, zelum veritatis; stimulum, stimulum amoris Dei et proximi. Currus sapientiae duas habet rotas, prudentiam et simplicitatem; equum, fortitudinem; equitem, amorem Dei; sellam, vigilantiam ne cadat; frenum, modestiam, ut regat; stimulum, zelum justitiae. Cum ergo, amica, currus habeas ut Pharaonis, et equitatu meo in curribus Pharaonis assimilaverim te, satagendum nunc est de victoria, non de praemio victoriae: nimis enim est, et praeproperum quod quaeris. Non videbis modo faciem meam, sed posteriora mea videbis. Licet enim meridiem quem postulas modo non accipias, multa tamen interim a me accipis, in quibus merito lauderis.

24. Jam enim ex gratia mea *pulchrae sunt genae tuae ut turturis*; id est, magna sunt et exteriora, et interiora dona quibus te ditavi. Quid enim interius acceperis, ostendit exterius honestas et maturitas conversationis, quae sunt duae genae turturis, id est animae in absentia sponsi gementis, et consolationem nullam, recipientis, et singulariter habitantis. Sicut in pallore vel rubore genarum exterioris hominis deprehenditur qualitas: sic in honestate et maturitate conversationis, sinceritas ostenditur bene compositae mentis. Et non solum hoc, sed et *collum tuum sicut monilia*. Puritatem animae commendat in te, ut dixi, coram hominibus, honestas et maturitas conversationis; apud Deum vero directio intentionis. Intentio enim tua, quae sicut collum

capiti Christo conjungit totum operis tui corpus, sicut monile est, cum palam fit omnibus Deo eam et proximo deservire. Hoc enim significat monile ornamentum colli, quod exterius aurum, gemmam vero habet intrinsecus, intentionem scilicet esse affectam amore Dei, et amore proximi. Quod cum sponsus hominibus declarat, sponsæ collum monili ornat; imo facit esse sicut monilia. Cum hæc omnia, dicit sponsus, tibi dederim, adjiciam adhuc ornamentum aliud: *Murænulas aureas faciemus tibi*. Sic est plane, sic esse solet. Cum quærit sponsa in hoc sæculo gloriam, non assequitur; vel si assequitur, inutilis est. Cum vero in solo sponso quærit gloriam, etiam nesciens gloriam incurrit, et gloriam quæ utilis est. Sicut enim in colli ornamento gloria se obtulit de exemplo, sic in ornato aurum de verbo. Gloria enim te debet quærere, non tu illam. Si quæris illam, fugit; si fugis, incurrit; si quæris eam et invenis, nociva est vel inutilis.

25. *Murænulas aureas faciemus tibi*, inquit, *vermiculatas argento* (Cantic. 1, 6-10). Murænulae sunt ornatus aurium, quæ a sponso sponsæ dantur, cum bonus datur auditus ejus prædicationi. *Vermiculatas argento*, id est, distinctas eloquio: quia *alii datur sermo sapientiæ*, quod significat aurum; *alii sermo scientiæ* (I Cor. xii, 8), quod significat argentum. Promittit itaque sponsus, quod interius et exterius eam glorificabit. *Murænulas*, inquit, *faciemus*, ego et Pater et Spiritus; me sapientiam, Patre efficaciam, Spiritu sancto præbente benignitatem. *Faciemus* autem de nihilo, id est ex nullo præcedente merito; hoc enim significat nomen facturæ. Unde et ibi dicitur: *Faciamus hominem* (Gen. 1, 26). Vel *faciemus*, ego et Angeli et doctores mei: ego inspirando, Angeli suggerendo, homines docendo. Deus enim videt intentionem, et angelus affectionem, homo factum. Angelus enim intentionem non videt, sed affectionem videt. Ideo angelus malus bonum Deum non videt, quia idem est Deus, et affectus, et voluntas ejus: nec enim afficitur. Suggestiones vero Angelorum, ipsæ sunt linguæ eorum, de quibus dicit Apostolus; *Si linguis Angelorum loquar* (I Cor. xiii, 1). Sunt autem hæc quædam signa occulta spiritualia nobis incognita, quibus sibi loquuntur, et innoscere faciunt voluntates suas, nec solum sibi invicem, sed et hominibus aliquibus angelicam vitam ducentibus. Linguam ergo Angelorum intelligit, qui suggestiones illorum intelligit. Lingua eorum loquitur, qui sicut Nicolaus et Benedictus, in somnis, vel aliis quibusdam occultis modis, vel dormientibus; vel longe absentibus, suggerunt quæ volunt. Vel *murænulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento*, id est, sermonem gratiæ sale conditum.

277 26. Audiens sponsa benignam sponsi promissionem, læta redit ad adolescentulas. Solatium est quippe vitæ humanæ, habere cui cor tuum credas, quem participem gaudii, participem etiam facias doloris tui. Sponsa igitur quotiescunque a sponso accipit olei infusionem, impletur usque ad

effusionem. Quod cum effundere necesse sit, exundante plenitudine charitatis ad adolescentulas recurrit, quibus idem desiderat quod sibi. Felix amicitia et beata societas, ubi qui audit, statim dicit: Veni. Rediens itaque ad eas, *Dum esset*, inquit, *rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum*: hoc est, Putabam me vilem et abjectam in oculis sponsi, quia cum meridiem et expeterem, repulsam passa sum. Sed qui judicat me Dominus est. *Dum enim esset rex* meus et Dominus meus, pro arbitrio judiciorum suorum omnia disponens secundum bonum consilium voluntatis suæ, *in accubitu suo*, id est judiciorum suorum secreto, *nardus mea*, id est humilitas de priori conversatione vel de pressuris mundi, *dedit* in conspectu ejus, *odorem suum*, id est secundum qualitatem suavitatis suæ. Nardus enim herba est humilis et calida et odorifera, per quam figuratur humilitas, fervida charitate, et accepta Deo ex puritate intentionis. Et vere *nardus mea dedit odorem suum*: nam *fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi* (Cantic. 1, 11, 12); id est dilectio dilecti mei (quæ causa mihi est in hoc sæculo tribulationis et amaritudinis, de quo gemebam ad eum, cum pugnarent contra me filii matris meæ) facta est mihi myrrha quidem amara, sed condiens me, ne putrescam in torpore securitatis et negligentiae. Non est autem mihi fascis myrrhæ, sed *fasciculus*, quia diu non durabit: vel parvus mihi præ amore ejus; vel parvus præ consideratione malorum meorum præteritorum. Sed lætetur Sion, et exsultent filiæ Judæ propter judicia tua, Domine (Psal. xlvii, 12): quia quantumcumque amara sit myrrha, quantumcumque ponderosus sit fasciculus, *in medio uberum meorum commorabitur*, in medio prosperitatis et adversitatis meæ, in medio congratulationis meæ et compassionis meæ: ibi commorabitur, nec inde movebitur in æternum. Nec enim gaudebo nisi in Domino, nec contristabor nisi in Domino. Sed et ipse sive per prospera me consoletur, sive in adversis exerceat, de medio uberum meorum, id est de medio corde meo, non movebitur: et sive congratulandum in bonis aliorum, sive in malis compatiendum mihi sit, non nisi in Domino.

27. *Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi*. Superius sponsam tabescere fecerat zelus suus, quia oblitæ erant verba Domini inimici sui, vel qui insultabant ejus nigredini, vel qui pugnabant contra eam filii matris suæ, et posuerunt eam custodem in vineis. Quibus cum ipsa usque ad suæ vineæ neglectum invigilaret, et pene jam desperaret de eis, et in cura et in sollicitudine earum caligaret, meridiem sponsi expetierat: a quo benigne coercita, rursumque consolatione, non qua volebat, sed qua expediebat lætificata, repente operante gratia ubi non sperabat, fructum, invenit, botrum scilicet cypri in vineis Engaddi; et exclamans præ gaudio, *Botrus*, inquit, *Cypri dilectus meus mihi factus est*. Cyprus insula est bonarum vinearum, fertilitate nobilis: Engaddi interpretatur *Fons hædi*.

Significat autem Cyprus abundans vino, Ecclesiam fluctibus sæculi undique quassatam, sed abundantia gratiarum exundantem. Fons hædi significat fontem Baptismi, in quem hædi ingrediuntur; sed egrediuntur agni novelli, de quo in sequentibus: *Sicut grex tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fetibus*. Miratur ergo sponsa, quod in vineis novæ conversationis fructum invenit perfectionis, et fructum non alium, quam ipsum Christum. Cum enim in omnibus actibus nostris vel conatibus Christus in causa est, fructus noster Christus est. Hunc fructum sponsa repente inventum, laboris sui conscia quo in eis laboraverat, pia exultatione sibi vindicans, *Botrus*, inquit, *Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi*. Vel aliter, ut sursum aliquantulum repetamus: postquam sponsa a sponso meruit ornari, in laudem ejus et prædicationem operum ejus statim erupit, dicens, *Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum*: accumbente 278 Rege, id est humiliante se in utero Virginis, nardus mea, id est humilitas Domini mei, dedit odorem suum, dum propter nimiam charitatem suam qua dilixit nos, fieri ex Virgine dignatus est sub lege. Deinde non fascis, sed fasciculus myrrhæ fieri dignatus est, dum mortis, et crucis, et sepulcri amaritudinem, trium tantum dierum spatio passus est; moxque botrus Cypri in resurrectione apparuit in vineis Engaddi, dum fidelibus spiritualia bona distribuit.

28. Sequitur: *Ecce tu pulchra es, amica mea; ecce tu pulchra, oculi tui columbarum*. Videns sponsus sponsæ devotionem, et quia inter ubera sua dabat ei locum commorandi; *Ecce*, inquit, id est, in hoc statu tuo, in hac confessione tua et cognitione tui, tu quia unde pulchra tu, inde ego non pulcher et non habens speciem neque decorem, *tu*, inquit, *pulchra es*. Et rursum, *Ecce tu pulchra*: id est, pulchra in interioribus, et pulchra in exterioribus; pulchra in intentione, et pulchra in actione. *Amica mea*. Amicitiam duo faciunt, mutua conscientia et eadem voluntas. Porro amicitiam sponsi et sponsæ facit quædam mutua conscientia, et eadem voluntas, cum Dominus secreta sua bona sponsæ revelat, et sponsa mala sua per puram et humilem confessionem facit ei cognita. *Pulchra es*, inquam, nec timeo ne evanescas, *quia oculi tui columbarum*; id est simplices sunt, non sunt intendentes vel tibi, vel aliis, nisi in Deo. Porro duo oculi sponsæ sunt, mysticus et activus, vel contemplativus et moralis. Sed libet adhuc de oculo subtilius aliquid inspicere. Oculus ut clare videre possit, hæc habet necessaria, radium validum et purum, qui de pupilla procedat; aerem purum et lucidum, qui transitum ejus non impediatur; corpus in quod effundat, rationem cui renuntiet, memoriam quam ratio consulat. Horum si quid defuerit, perfectus visus non erit. Sic et amor Dei, ut verus sit, hæc habet necessaria: affectum purum, quo Deum non nisi propter Deum diligat, nec aliquid cum Deo, nisi in Deo et propter

Deum; vitæ et conscientiæ munditiam, quæ amorem non impediatur; discretionem spiritus, quæ puritatem contemplantis non sinat errare, sed doceat Deum, et non aliud pro Deo intelligere; rationem quæ judicet de discretionem; fidem quam ratio de omnibus judiciis suis consulat, et quæ suis eam regulis cohibens et terminis, errare non sinat. Et iste est oculus columbinus.

29. *Ecce tu pulcher es, dilecte, mi*. Intelligens sponsa in oculis sponsi aliquatenus se placuisse, gemit in amplexus. Unde et exurgens in laudem pulchritudinis ejus, ad amplexus suos eum provocat. Me, inquit, pulchram prædicas, sed, *o dilecte mi, ecce*, id est in jucunda ostensione gratiæ tuæ, *tu magis pulcher*, a quo omne pulchrum in humanitate, decorus in deitate. Quod si tu pulcher et ego pulchra, si tu dilectus et ego dilecta, quid restat nisi *lectulus*? Sicut de fasciculo diximus, *lectulus* nomen est delicatum. Ecce *lectulus* conscientiæ, non meus nec tuus, sed *noster*; meus per confessionem, tuus per gratiam et illuminationem. *Floridus* est, id est, in proposito virtutum vernat floribus bonarum cogitationum. Nec ad curam domesticam me remittas, sicut cum expeterem meridiem tuam remisisti me ad equitatum curruum tuorum, vel expulisti me ad custodiam gregum: cum jam adolescentularum domus mihi commissarum gratia tua et sollicitudine mea sic sit munita et ornata, ut non timendum sit eis a turbine et pluvia; interim dum in lectulo puræ conscientiæ perfruar conjunctione dulcedinis tuæ. Quam beata anima, quæ in hoc lectulo unus cum Deo spiritus efficitur, osculo intelligentiæ Dei perfruitur, amplexu amoris ejus astringit et astringitur, et sic in pace in id ipsum dormit et requiescit!

30. *Tigna domorum nostrarum cedrina*. Vere munita et domus, quia Angelis tuis mandasti de ea, ut custodiant eam. Cedrus umbra sua fugat serpentes. Tigna ergo cedrina, Angeli sunt protegentes domum Dei, et virtute sua dæmones fugantes, quasi latrunculos domus; sanctorum merita portantes tectum orationum, clavis timoris Dei affixum: *laquearia cypressina*, et foris tecto munita est domus, interius vero ornata et ordinata. Sunt enim in ea 279 laquearia, quæ ut domus perpetua sit, vel perpetuus sit ejus ornatus, cypressina sunt et bene illaqueata. Cum laquear illaqueatur, unum se aperit, alterum constringit, ut alterum ab altero capiatur, hoc est amare et amari: ubi hæc sunt, bene omnia ordinata sunt. Ubi enim omnes et amant invicem, et amabiles se præbent invicem, tanta est conjunctio, ut merito fraterna unitas dicenda sit potius quam congregatio. *Ego flos campi*. Audiens et approbans sponsus desiderium sponsæ, differt ut augeat, comprimit ut exaltet. *Ego flos campi*, flos mundi: quia sicut flos in campo, sic ex utero Virginis unicus efflorui in mundo. Non ergo a te, sed a me floridus est lectulus et sum *lilium*, castitatis videlicet et puritatis exemplum: non superbiorum

sed convallium. Castitas enim superba non castitas est, sed ornatum diaboli prostibulum. *Sicut liliū interspinas, sic amica mea inter filias* (Cant. 1, 12; II, 2). Ac si dicat illud Salomonis: *Si filiae tibi sint, noli faciem tuam hilarem ostendere ad illas* (Eccli. VII, 26). Cave igitur de adolescentibus, de quibus securam te facis; sed sicut liliū inter spinas, sic esto, o amica mea, inter filias. Si sic fueris inter eas, tunc eris amica. Ego liliū, tu vero sicut liliū, pulchrum quidem, sed tenerum; filiae tuae spinae sunt: in quamcunque earum te inflexeris, vulneraberis. Recta ergo esto in medio earum, omnibus te praebens in exemplum. Audiens sponsa quia a sponso humiliaretur, et ipsa se humiliat, et illum exultat. Ego sum, inquit, sicut liliū pulchrum, sed fragile in medio spinarum: tu vero es *malus inter ligna silvarum*, id est inter Angelos, sicut *inter filios*. Fortis ergo es ad fragilem sustentandam; pulcher visu, ad fidem reborandam; boni odoris, ad spem confirmandam; gustu salubris, ad charitatem pascendam.

31. Iterum sponsus recedit a sponsa, et absconditur in caeli sui secreto, qui jam teneri putabatur in conscientiae lectulo. Rediens ergo, sicut solet, ad adolescentulas, et sensus sui tenorem in corde retinens, quo sponsum allocuta fuerat, assimilans, eum malo inter ligna silvarum: *Sub umbra*, inquit, *ejus quem desideraveram, sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo* (Cant. II, 3). Umbra inter deitatem Christi et nos, corpus ejus et, sub qua sedet sponsa, dum modeste et humiliter mysterium Incarnationis ejus contemplatur; et fructus ejus dulcis est gutturi ejus, quia non pervenit in ventrem ejus, id est in satietatem, sicut et illud Job, *Nec dimittis me ut glutiam salivam meam* (Job, VII, 19). De sacramento enim verbi Dei vix est qui possit satiari. Gustare possumus, satiari non possumus: quia quanto sanior gustus, tanto validior appetitus. Dulcis ergo, ait sponsa, est gutturi meo fructus ejus, ex dulcedine exempli sui ostendens mihi quanta oporteat me pati pro nomine ejus. Ideo ad vos redeo, ideo vos non desero. Quin etiam *introduxit me rex in cellam vinariam*, ubi didici quae ignorant sapientes mundi, videlicet in charitate praesse. Tria enim habet Sponsus divitiarum uarum quasi gazophylacia; hortum vel paradisum voluptatis, cellarium, et domum vel cubiculum. Hortus amena habet et utilia: amena in horto remanet; utilia in cellarium deferuntur: de cellario vero in domo vel cubiculo regi inde servitur. Hortus enim continet historicum sensum; cellarium, moralem; domus mysticum. Hortus continet historias Novi et Veteris Testamenti, praesentis et futuri saeculi; cellarium, moralem instructionem Christi; domus, gloriam aeternae remunerationis. In horto, omnium quae sunt creatio; in cellario, omnium qui salvantur hominum reconciliatio; in domo, omnium reconciliatorum confirmatio et glorificatio. Hortus dividitur in tria tempora; cellarium, in tria merita; domus, in tria praemia. Hortus enim tria habet tempora, plantationis, ma-

32. *Introduxit me rex in cellam vinariam* (Cant. II, 4). Fructus enim horti, ut dictum est, deferitur in cellarium: amenitas in horto remanet, utilitas alibi quaerenda est; si eam invenire vis, ingredere cellarium. Tria habet merita, quasi tres moralitatis cellas: habitum ad praelatos, quae est disciplina; habitum ad pares, quae est justitia vel amicitia; habitum ad subditos, quae est charitas. Quod ut brevius et lucidius dicamus, est ut sciat quis subesse, coesse, praesse. Prima cella plena est odoribus; secunda, saporibus; tertia, gratia. Prima enim magis proficit exemplis; secunda, moralibus vel mysticis studiis; tertia, charismatibus Spiritus sancti. Haec est enim cella vinaria. In hac bibunt amici, inebriantur charissimi. Nullus enim coram Deo altior est ordine praelatorum, qui pleni sapientia Dei, et ipsius in subditis vicem gerentes, a fine possibilitatis attingunt fortiter ad finem impossibilitatis, et inter haec duo disponunt omnia suaviter. Isti pro fratribus, secundum Apostolum, optant anathema esse a Christo (Rom. IX, 3), sed a Christo beatitudine, non a Christo justitia. Utrumque enim nobis est Christus, et beatitudo, et justitia; sed tanto gloriosius acquirunt beatitudinem, quanto pro beatitudine nolunt deserere justitiam. Verba enim haec Apostoli affectus sunt, non effectus. Haec enim ebrietas, qua inebriantur charissimi dum pro amore Dei et fratrum projicit quis intima sua, haec est cella vinaria, in quam sponsa meruit introduci, dum didicit in charitate praesse. Cella haec juxta domum regis est. Saepa ergo exinde domum regis ingreditur, et secretum cubiculi, tam per se quam per subditos Domino sponso serviens de commissis sibi bonis et horti, et cellarii. Sive enim praelatus, sive subditus, liberum huc habet accessum, quicumque istam charitatis induerit affectum. Unde sponsa superius cum trahi post sponsum desideraret, ipsa vero ado-

lescentulas post se traheret, dicens, *Curremus in odore unguentorum tuorum*: statim, ut ipsa profiteretur, *introduxit eam rex in cellaria* ista, ut inde acciperet unde illas reficeret, ne in cursu deficerent; et per ordinem de horto ad cellarium, de cellario ad cubiculum regis eas introduceret; nunc quidem per contemplationis et amoris affectum, postmodum vero per beatitudinis effectum. Porro domus unum habet praemium Domini, nisi quia per hoc in tria praemia dividitur, ut sciamus, quid, quantus, quomodo; id est, quid sit Deus, corpus an spiritus; quantus, creatus an increatus; quomodo invenientur.

33. *Introduxit me ergo, ait sponsa, in cellam vinariam*, id est in plenitudinem charitatis, in qua ne inebriata musto Spiritus sancti perperam aliquid agerem, cum ad subditos redirem, *ordinavit in me charitatem* (Cant. II, 4). Charitas duo habet, affectum, et actum. De affectu, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota mente tua, et ex omnibus viribus tuis* (Matth. XXII, 37); in quo omnia affectus genera comprehenduntur. Affectus ergo Deo debetur principaliter, secundo proximo, quem in Deo debemus diligere sicut nos. Nos enim primum, quia nobis conceditur principatus, ut primum amemus nos, deinde proximos sicut nos. Debetur autem charitati Dei quidam actus purgatorius, id est purgans, nos ad visionem Dei, ut sunt vigiliae, jejunia, meditationes, lectiones, compunctiones: debetur et actus proximo, sicut opera misericordiae, et caetera quae exigit necessitas activae et socialis vitae. Sed affectum Dei debemus per omnia praeponeere affectui proximi, non vero semper actui proximi actum Dei. Sed et in nobis debemus saepe actum charitatis corporis praeponeere actui charitatis animae; et actum charitatis animae, actui charitatis Dei, id est contemplationi. Haec tamen omnia cum exigit **281** necessitas, quae non habet legem. Est enim lex charitatis, et est necessitas charitatis. Lex charitatis praecipit actum charitatis Dei praeponeere actui animae, et actum animae actui corporis. Necessitas charitatis saepe omnia his contraria. Inde est quod multi dicunt, pauci intelligunt. Necessitas non habet legem. Procedit ordo et regula charitatis, quae praecipit suum corpus et alterius minus diligere quam suam et alterius animam; suam vero animam et alterius plus diligere quam suum corpus vel alterius: suam animam non plus quam alterius, sed alterius sicut suam. Haec quantum ad affectum charitatis. Caeterum actus ipsius charitatis saepe aliter ordinatur. Praeponeitur enim saepe, ut dictum est, in actu corpus animae, anima Deo. Quod si fratri tuo, ejusdem meriti et utilitatis tecum in eadem necessitate posito, prius subvenias, abundas charitate; si tibi, non peccas. Nam in eo quod dicitur *sicut te* (Matth. XXII, 39), primatus tibi conceditur: si autem disparis meriti fueris, meliori est subveniendum. Et cum omnes aequaliter diligere debeamus, non tamen sine causa familiares oratio-

nes facimus: non quod omnibus prodesse nolimus, sed quia illis maxime prodesse credimus orationes nostras qui nobis se committunt, vel quia magis corda nostra excitantur. Itaque hoc ordine Sponsus in me *ordinavit charitatem*.

34. Et quandoquidem Christi charitas urget nos ad vos, *Fulcite me floribus affectionum vestrarum, stipate me malis operum, quia amore absentis languo*. Est amor pius, est amor fervens, est languens. Pius ad impetrandam veniam peccatorum, fervens in exhibitione operum, languens, cum deficit anima in salutari Dei, id est, intuitu contemplationis. Cum haec dicens sponsa langueret, rursus sensit sponsum praesentem, et laevam ejus sub capite suo, dexteram vero ejus se amplexantem. Ideoque respiraas, En, inquit, iterum sponsus; *Laeva ejus sub capite meo, et dextera ejus amplexabitur me*. Ponit ergo sponsa caput ut requiescat, non super laevam, sed in laeva sponsi, cum afficitur mysteriis humanitatis Christi: dextera vero sponsi eam amplectitur, dum illuminatis oculis ejus, totam eam possidet amor Divinitatis, et intellectus. In hoc tam pio amplexu sponsa in id ipsum obdormivit et requievit. Sponsus etiam exultans in amplexu charitatis ejus, filias Jerusalem adjurat, id est quamdam eis reverentiam erga sponsam inspirat. Adjurat autem eas per capreas cervosque camporum, cum exhibet eis agilitatem et alacritatem bonorum operum. *Adjuro, inquit, vos, filiae Jerusalem, per capreas, cervosque camporum, ut non suscitatis occasionibus necessitatum vestrarum neque evigilare faciatis* sponsum impulsu malorum vestrorum, *quoadusque ipsa velit*; id est, contemplatione gratiae mae satiata, ex impetu concepti amoris, ipsa per se ad vos redibit. Sponsa de medio consolationis et contemplationis somno audiens verba sponsi, id est, videns affectum gratiae ejus, quia adolescentulae nec eam excitarent, nec evigilare eam facerent; sed sicut capreae cervicem camporum in alacritate bonorum operum se exercerent, ipsamque in contemplationis suae quiete inquietari nefas ducerent: *exsurgens in laudem sponsi, Vox, inquit, dilecti mei* (Cantic. II, 5-8). Haec est vox dilecti mei, haec est voluntas ejus, hoc est opus ejus, haec est virtus ejus in illarum conversione, haec est dulcedo ejus in mea dilectione. Ecce quomodo ordinata charitate omnia ordinata sunt et peccata, et in pace factus est locus ejus, et in Sion habitatio ejus (Psal. LXXV, 3), cum sponsa in amplexu sponsi quiescit, cum sponsus eam fovet et protegit, cum filiae non suscitant eam, nec evigilare faciunt; sed potius bonis suis studiis laetam faciunt et jucundam.

35. Hoc significabat mulier illa, quae clamabat ad Elisaeum mortuo viro suo, servo ejus, sponsam Deum Patrem invocantem per mortem Filii sui viri ejus: *Servus, inquit, tuus, vir meus, mortuus est; et ecce venit creditor, ut tollat sibi duos filios meos ad serviendum sibi*. Sic et sponsa duos filios, alterum verbo, alterum exemplo genuerat, quos tulerat de manu

diaboli. Cumque charitate ordinata sibi et Deo vacaret, filiosque negligeret, actumque Dei actui eorum præponeret; facta est fames verbi Dei: parvuli petierunt panem, nec erat qui porrigeret eis. Cœpit creditor diabolus redire, et jam non sicut perditor, sed sicut creditor illos repetere ad serviendum sibi. Mater vero quia non volebat labore honorum studiorum et actuum agere, putans se acturam sola oratione, cœpit ad Deum clamare. Et quid dixit illi responsum divinum? *Quid habes*, inquit, *in domo tua*, id est, in conscientia tua? At illa, *Vivit*, inquit, *Domine, non habeo ego ancilla tua aliquid in domo mea, nisi parum olei in vase*, id est, devotionis in mente, *quo ungar*. Nota delicias. Non eget pasci, sed desiderat ungi. At ille, *Vade*, inquit, *et pete mutuo vasa vacua non pauca*, id est, auditorum corda, et mitte

A de oleo devotionis quo abundas per omnia vasa illa, *et cum impleta fuerint*, revertere ad me. Non enim, ut dicis, parum habes olei, quæ in tempore famis non solum pascendam te, sed ungendam præsumis. Audiens hæc sponsa, charitatem reordinavit; ut missa fuerat, oleum Spiritus sancti mentibus auditorum infudit: *Deus autem vacua vasa implevit*. Quod cum factum esset, *Vade*, inquit, *vende oleum, et libera te a creditore*; id est, pro effusione devotionis tuæ, æternæ vitæ exspecta præmia. *Tu autem et filii tui vivite de reliquo* (IV Reg. IV, 1-7); quia quanta a te aliis fiet olei hujus effusio, tanta a te tibi fiet infusio. Sed *vivite*, inquit; non, Ungimini: vos instate ut vivatis, tu videlicet et filii tui; ego tempore suo de unctione deliciarum vestrarum providebo.

GAUFRIDI ABBATIS

DECLAMATIONES

DE COLLOQUIO SIMONIS CUM JESU,

Ex S. Bernardi sermonibus collectæ.

AD HENRICUM SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIAE CARDINALEM.

ADMONITIO.

282 1. Hujus opusculi auctor est Gaufridus, Bernardi discipulus, qui istud ex variis sancti Patris sermonibus contexit, ut ipse asserit initio prologi sequentis. Nam ubi in editis legitur, « e multis sermonibus Patrum; » scripti omnes præferunt, « e multis sermonibus Patris nostri: » Cheminionensis, « e multis sermonibus beati Bernardi Patris nostri. » In hoc codice sic habet libri inscriptio: « Incipit opusculum domni Gaufridi de dictis beati Bernardi ad Henricum Romanæ Ecclesiæ subdiaconum, postea monachum Claræ-Vallis, deinde cardinalem, super Dixit Simon Petrus ad Jesum. » Codex Aquincinctensis, scriptus ab annis quadringentis: « Liber de lectione evangelica, Ecce nos reliquimus omnia, collectus ex dictis domni Bernardi abbatis Claræ-Vallis. » In codice Vaticano, n. 658, scripto pro Nicolao V, exstat sub hoc titulo: « De colloquio Simonis et Jesu, ad Henricum Romanæ Ecclesiæ subdiaconum, qui postea monachus Claræ-Vallis factus est abbas apud monasterium Sancti-Anastasi de Urbe; » et in fine: « Explicit liber beati Bernardi. » Vallis-Lucentinus antiquior: « Incipiunt capitula in opusculo, quod fecit abbas Igniacensis ad Henricum, » etc. Denique Claræ-Vallensis et Regiæ Navarræ codices Gaufridi nomen præferunt, non Bernardi. Ex quibus, aliisque codicibus intelligitur, hunc librum ab aliis Gaufrido, ab aliis Bernardo olim fuisse attributum. Ex his unus est Willelmus monachus Tornacensis, qui in Bernardi nomine laudat. Utrumque verum est, et Bernardi esse hoc opusculum, uti auctoris, et Gaufridi uti collectoris, qui ex ore dicentis varios Bernardi sermones, de colloquio Simonis ad Jesum habitos, in unum conflavit. Sane tunc moris erat, ut ex ore loquentis exciperentur sermones non modo Bernardi, quod de Sermonibus in Cantica aliisque constat, sed etiam aliorum, ut de Guericci abbatis Sermonibus factum videbimus.

2. Gaufridus itaque istius opusculi non auctor, sed collector agnoscendus. At plures fuere ejus nominis monachi Claræ-Vallenses. Abbatem Igniacensem vocat codex Vallis-Lucentis. Is ergo est Gaufridus, Bernardi primum notarius, et post Guericum abbas Igniacensis, tum post Fastredum Claræ-Vallensis, qui libros de Bernardi vita duos, et sermonem de eodem composuit. Henricus vero, cui opusculum istud nuncupatum est, ipse est quem idem Gaufridus laudat in Actis concilii Remensis contra Gilbertum Porretanum his verbis: « Dominus Henricus Pisanus, tunc Romanæ Ecclesiæ subdiaconus, futurus postea Claræ-Vallensis monachus, et ex abbate Sancti-Anastasi, sanctorum Nerei et Achillei presbyter cardinalis, » etc.

3. Anno 1501 typis vulgatus est iste liber Spiræ, sub titulo Declamationum et nomine Bernardi, absque distinctione sectionum. Declamationum vocabulum cum nomine Bernardi in sequentes editiones transit, non contra mentem auctoris, qui libellum hunc « instar cujusdam copiosi declamatorii sermonis » a se compositum dicit. Cæterum cum auctor in fine prologi testetur, se hujus libri lectionem brevibus distinxisse sententiis, eamque scripti codices passim in sexaginta sectiones partiantur; hanc distinctionem ex mente auctoris servare visum est. Certe in codice Albo-Mantellorum apud Parisios tractatus iste ita inscribitur: « Sententiæ exceptæ ex opusculis venerabilis Abbatis Claræ-Vallis. »

PROLOGUS COLLECTORIS.

283-284. Ut tibi, dilectissime, præsentem exhortationis schedulas destinarem, quæ otiosa esse non patitur, nimirum credens omnia, et omnia sperans charitas persuasit. Ubi sane non tibi me propria tradidisse putes, nec tanquam nostra suscipias, sed e multis sermonibus sancti Patris nostri, quorum digna satis laus est in Ecclesia, quæ huic videbantur aptæ negotio, noveris decerpisse sententias; et sub unam utunque formulam redigendo, cujusdam copiosi declamatorii sermonis instar, hunc tuæ Dilectioni libellum edidisse. Hoc nimirum scribendi genus ad persuadendum efficacius arbitrabar, quod soleat amplius movere lectorem, vividas magis voces, quam mutos apices repræsentans. Cæterum quoniam suspecta mihi ignorantia propria, propriaque oblivio est; hortor et moneo, ut si qua deprehenderis digna reprehensione, aut ipse ea corrigere studeas, aut si id forsitan ex mansuetudine refugis et humilitate, mihi saltem quæcumque te moverint, non dissimules amicebiliter intimare. Atque id quidem de sententia dixerim. Nam de verbis, erit forsitan invenire nonnullos, ad quorum aures si venerint, subsannent ea, dicentes: *Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis?* (Job xxxviii, 2.) Verum nil tale mihi super tua reor eruditione varendum. Quippe et metum hunc, et pudorem, suspicionem carens charitas foras mittit. Affectum magis, ni fallor, in his quam verba pensabit amicus: præsertim quod non ostentationis, sed ædificationis edere paginam cogitarim, optans magis (si possibile videretur) et sine verbis hæc imprimere cordi tuo. Faciat hoc, qui invisibiliter operatur in cordibus electorum: et pia dignatione sua, suam hanc vocem reputans, vocem ei virtutis et efficaciam largiatur. Agit enim quod potest operosa dilectio, opportune instans, fortassis et importune. Nulla sane operi idonea magis occurrit digniorve materia, quam evangelica lectio, ubi felicissimum illud Simonis et Jesu colloquium continetur. Hanc ergo suscipere libuit, sed exhortationis magis gratia quam expositionis, ut scilicet ex ea sermonis occasio sumeretur. Sed et sententiis brevibus distinguere studui lectionem, ut distinctio ipsa fastidium non admittat.

I — De laude obedientiæ et de vi verborum Christi.

1. Dixit Simon Petrus ad Jesum: *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te* (Matth. xix, 27). Fidelis sermo et dignum omni acceptione colloquium Simonis Petri et Jesu. Familiâris siquidem et amica saluti obedientia est, sed obedientia firma et stabilis, quæ fundata est supra petram. *Melior est enim obedientia quam victimæ; et asquiescere nolle, ut peccatum ariolandi est* (I Reg. xv, 22, 23). Unde et vitæ quoque ipse Salvator prætulit hanc virtutem, eligens magis animam ponere, quam obedientiam non implere. Postremo et ipsum nomen Jesu, quod est super omne nomen, in quo flectitur omne genu, Apostolo teste, obedientiæ remuneratio est

A (Philipp. ii, 8-10). Libet proinde sacratissimo huic interesse colloquio, et intima cordis aure percipere quæ dicuntur. Arbitror enim verba lectionis hujus ea esse, de quibus ad immortalem Sponsum a finibus terræ clamat Ecclesia: *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras* (Psal. xvi, 4). Hæc nempe sunt verba, quæ contemptum mundi in universo mundo, et voluntariam persuasere hominibus paupertatem. Hæc sunt quæ monachis 285 claustra replent, deserta anachoretis. Hæc, inquam, sunt verba quæ Ægyptum spoliant, et optima quæque ejus diripiunt (Exod. xii, 35, 36). Hic sermo vivus et efficax, convertens animas felici æmulatione sanctitatis, et veritatis promissione fideli.

II. — De relinquendis omnibus.

B 2. Dixit enim Simon Petrus ad Jesum: *Ecce nos reliquimus omnia*. Bene, optime, et non ad insipientiam tibi. Nam et mundus transit, et concupiscentia ejus: et relinquere hæc magis expedit, quam relinquere. *Ecce*, inquit, *nos reliquimus omnia, et secuti sumus te*. Nimirum quia exsultavit ut gigas ad currendam viam (Psal. xviii, 6), nec currentem sequi poterat oneratus. Sed nec inutilis commutatio, pro eo qui super omnia est, omnia reliquisse. Nam et simul cum eo donantur omnia, et ubi apprehenderis eum, erit unus ipse omnia in omnibus, qui pro ipso omnia reliquerunt. Omnia sane dixerim, non tantum possessiones, sed etiam cupiditates, et eas maxime. Plus enim concupiscentia mundi quam substantia nocet. Et hæc fugiendarum causa divitiarum præcipua est, quod aut vix, aut nunquam sine amore valeant possideri. Limosa siquidem et glutinosa nimis non modo exterior, verum etiam interior substantia nostra videtur; et facile cor humanum omnibus quæ frequentat, adhæret.

III. — De eo qui jugâ boum emit quinque.

D 3. Age ergo qui relinquere disponis omnia, te quoque inter relinquenda numerare memento. Imo vero maxime et principaliter abnega temetipsum, si deliberas sequi eum qui exinanivit propter te semetipsum. Pone gravissimam sarcinam, pone asinariam molam, terrenam molem: pone illa quinque non hominum plane juga, sed boum, quæ tibi insipienter emisti. Alioqui sequi sponsum, et venire ad nuptias spirituales quinquaria hac pressus et oppressus corporis sensualitate non poteris; sed etsi novissime veneris et pulsaveris, minime profecto aperietur tibi; sed respondebitur de intus, quod non sit de bobus et asinis cæterisque jumentis cura Deo. An vero comparatum jumentis esse quis dubitet hominem, qui sibi juga emerit jumentorum? nisi quod eo sane ipsis quoque jumentis convincitur esse stolidior, et bestialior bestiis comprobatur, quod juga necessitatis earum propria ipse subierit voluntate. Quod enim illis natura est, huic culpa: dum tanquam unum ex his quæ ratione carent, sine ratione degens, et ipse sub corporeis similiter sensibus incurvatur. Sed quid eum juga subisse causamur? Arguamus magis emisse. Illud enim stoliditatis miserandæ, istud ex-